

Memòria del **Museu Nacional Arqueològic de Tarragona** Any 2019

Sumari sintètic

4	1. Presentació
6	2. Exposicions
8	3. Projecte educatiu
18	4. Activitats
26	5. Documentació i inventari
32	6. Conservació i restauració
34	7. Cessions i ingressos
36	8. Investigacions en curs
38	9. Intervencions museogràfiques i instal·lacions
44	10. Publicacions
48	11. Col·laboracions externes
52	12. Relacions externes
58	13. Comunicació
64	14. Resum estadístic de visites

Si la fita clau de l'any 2018 va ser el tancament del Museu a la plaça del Rei i la inauguració de l'exposició de síntesi al Tinglado 4 del Port de Tarragona, la del 2019 ha estat l'inici de les obres de reforma. El 2 de setembre, després de mesos de tràmits i gestions a càrrec del Ministerio de Cultura, i després d'haver procedit al desmuntatge de la col·lecció de la sala II, es posava en marxa una obra que és previst que duri divuit mesos.

En paral·lel, durant l'any, s'ha desenvolupat el programa d'activitats amb normalitat a la nova seu, donant continuïtat al programa educatiu, les activitats familiars i les cites habituals coincidint amb Tàrraco Viva, el Dia i Nit dels Museus, entre d'altres. Però també s'ha posat en marxa un nou programa, Recerca en curs, que ha permès donar a conèixer diversos projectes de recerca que s'estan duent a terme a partir de les col·leccions i patrimoni que custodia el museu. I no volem oblidar, com a nova i singular activitat, la posada en escena de l'obra Cònsols de Roma al teatre romà.

Al llarg de l'any també s'ha donat continuïtat als diversos projectes de les seus i equipaments: la finalització de l'adequació del recorregut dels banys meridionals dels Munts, els treballs al teatre i a la Necròpolis, les primeres gestions per a la celebració del Congrés de Centcelles el 2021...

El final d'any ha estat marcat per dues efemèrides. D'una banda la commemoració dels cent anys de l'excavació del teatre a càrrec de l'Institut d'Estudis Catalans, que ha estat l'ocasió per presentar una nova publicació. I, de l'altra, la commemoració dels cinquanta anys de la mort de mossèn Joan Serra i Vilaró, una celebració que s'ha impulsat des de la Conselleria de Cultura a través dels Serveis Territorials de Cultura, que s'ha preparat conjuntament amb el Museu Comarcal i Diocesà de Solsona i l'Ajuntament de Cardona, entre d'altres entitats, i que tindrà continuïtat al llarg del 2020.

El renaixement de Tàrraco. Lluís Pons d'Icart i Anton van den Wyngaerde

Institut Pons d'Icart, Tarragona

L'any 2019 s'ha celebrat el 500 aniversari del naixement de Lluís Pons d'Icart, el primer arqueòleg tarragoní que, entre altres, catalogà un nombre important de làpides i inscripcions clàssiques trobades a Tarragona.

Per commemorar i retre homenatge a Lluís Pons d'Icart, l'Institut Pons d'Icart de Tarragona, que celebrava el seu 40 aniversari, ha preparat, amb la col·laboració de la Universitat Rovira i Virgili (URV) i el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona (MNAT), un programa d'activitats que inclou una exposició i un primer cicle de conferències a càrrec d'historiadors i estudiosos d'aquest personatge.

L'exposició ha estat una adaptació de la que el MNAT va produir l'any 2003 amb l'objectiu de donar a conèixer dues personalitats clau en la historiografia clàssica de Tarragona. D'una banda, Lluís Pons d'Icart, l'obra del qual el *Libro de las grandezas de Tarragona*, editat a Lleida l'any 1572, representa la primera aproximació arqueològica a la Tarragona romana a través del recull i la descripció dels monuments i els materials que ell va poder veure en la seva època. I de l'altra, Anton Van den Wyngaerde qui va visitar Tarragona l'any 1563 arran de l'encàrrec de Felip II de realitzar un inventari pictòric de les principals ciutats i punts fortificats del regne. La coneixença i l'activitat d'ambdós personatges –literària la de Pons d'Icart, gràfica la de Van den Wyngaerde– presenta importants punts de complementació.

La coordinadora ha estat la Pilar Sada, qui ha fet una adaptació als espais de l'institut i ha donat suport a l'equip docent.

Projecte educatiu

- 3.1 Introducció
- 3.2 Tallers permanents
- 3.3 Centcelles, el nostre objectiu. Curs 2018-2019
- 3.4 Programes de formació
- 3.5 Projecte de col·laboració amb ENTI
- 3.6 Presentació del projecte educatiu del MNAT
- 3.7 Beques

Introducció

El Museu Nacional Arqueològic de Tarragona té en el seu projecte educatiu un dels pilars fonamentals de la seva programació, així com un dels eixos centrals del seu ideari, en el sí d'unes actuacions globals de conservació, posada en valor i difusió sobre el patrimoni, del qual en té la responsabilitat.

Amb el lema "Museu Nacional Arqueològic de Tarragona: un viatge a la cultura romana", el MNAT presenta tot un seguit d'activitats i recursos que volen facilitar el coneixement d'una part de la nostra història, així com oferir al conjunt de la societat diferents propostes amb l'objectiu de difondre el patrimoni conservat de la ciutat romana de Tàrraco i de la seva àrea d'influència.

Una programació que contempla diferents propostes: Exposicions temporals, audiovisuals, visites guiades, tallers, activitats de reconstrucció històrica, concerts, clubs de lectura, cicles de cinema, itineraris, viatges... amb la voluntat de facilitar una aproximació lúdica, participativa i formativa a una part de la nostra història.

Dins d'aquest programa destaca l'oferta de tallers permanents, que es desenvolupen a les diferents seus que en depenen del MNAT i que tracten de temes molt diversos entorn a la història i a la cultura romana, dirigits als diferents tipus de públic. Des de la introducció de la metodologia científica a les visites teatralitzades, passant pels jocs de pista o els tallers d'experimentació, un conjunt de propostes que tenen com a objectiu facilitar la participació activa dels usuaris, com a garantia d'un aprenentatge construït des dels propis interessos.

Activitats dirigides al món de l'educació; projectes de col·laboració i desenvolupament educatiu –com "Centcelles, el nostre objectiu", que es porta a terme a partir del conjunt monumental de Centcelles amb l'Ajuntament de Constantí i tots els centres educatius d'aquesta població–, activitats per a famílies, clubs de lectura –"Llegim el Patrimoni. Literatura i Història", en col·laboració amb la Biblioteca Pública de Tarragona i el taller de Lectura de l'ONCE i el nou "Llegim Història" en col·laboració amb la Biblioteca Municipal de Constantí i el seu Ajuntament–, projectes teatrals –com el "Clàssics a escena", exposicions, itineraris, sortides, concerts..., un ventall de propostes que cerquen la participació i la complicitat i que tenen en compte el paper que els museus i el patrimoni poden tenir en la formació i el desenvolupament de la societat en el seu conjunt.

Durant l'any 2019, 14.983 alumnes han participat en activitats a les diferents seus del museu.

Tallers permanents

Exposició Tarraco/MNAT (Tinglado 4):

*Divertim-nos amb els romans!
Per Júpiter, entrarem a l'Olimp?
Retrobem-nos a Tàrraco.
Vine al Museu i ... queda't de pedra!
Viatja a Tàrraco.
Passa un matí de teatre!
Perseu el Sant Jordi grec
Fem parlar les pedres
Construeix l'urbs viu la civitas
DQM parles? Vox Populi.com*

Museu i Necròpolis Paleocristians:

Re-viure (Museu i Necròpolis Paleocristiana).

Vil·la romana de Els Munts:

*Caius i Faustina et conviden a la vil·la!
Us portem a l'hortus!
Itinerari dels Munts a Tamarit.*

Conjunt Monumental de Centcelles:

*Al taller de Terenci Càndid...
Centcelles, un còmic en mosaic!*

Visites comentades als diferents centres que depenen del MNAT:

Museu Arqueològic.
Museu i Necròpolis Paleocristians.
Vil·la romana dels Munts.
Conjunt Monumental de Centcelles.

Diversos idiomes: català, castellà, anglès, francès i italià.

Itineraris pel MNAT:

Nova activitat que es va posar en marxa el 25 de setembre.

- 1r diumenge de mes
L'essència de Tàrraco i el seu Teatre.
Itinerari Tinglado 4 / Teatre romà
- 2n diumenge de mes
La vida de les elits vora Tàrraco
Itinerari Vil·la de Els Munts / Banys de mar
- 3r diumenge de mes
Vida i mort a Tàrraco
Itinerari Necròpolis paleocristiana / Centre comercial Parc Central
- 4t diumenge de mes
L'enigma de Centcelles
Itinerari conjunt de Centcelles / Pont de les Caixes

Centcelles el nostre objectiu

Curs 2018-2019

Dins del projecte "Centcelles, el nostre objectiu!" durant el curs 2018-2019 hem partit com sempre del Conjunt monumental de Centcelles, i hem proposat desenvolupar un tema molt general i transversal, centrat en un dels elements que formen part de la iconografia del mosaic que decora la cúpula de l'estança central del monument: la representació de les estacions.

Aquest element ha estat l'eix vertebrador del treball, que hem realitzat a l'entorn del tema: Mesurar el temps.

Presentació

En un moment en el qual els canvis en la percepció i en la concepció sobre el temps són molt evidents, en el que l'acceleració, o la sensació d'acceleració i d'inèrcia imparables ens afecta d'una manera especial, fer un apropament al concepte de temps, en totes les seves vessants, pot ser una proposta útil i, creiem, suggeridora i formativa.

Una mirada global sobre un tema que ens convida a reflexionar sobre aspectes tant diversos com:

- La seva percepció
- La seva representació
- La seva memòria
- La seva organització
- El seu ús

Partint del coneixement i l'estudi de qüestions tant diverses com:

- El temps i la natura / el temps i la ciència / el temps i la tecnologia...
- El temps físic
- El temps filosòfic
- El temps i la mitologia
- El temps i l'art: En l'escultura, en la pintura, en la música, en la dansa, en la literatura, en el cinema...
- El temps i la llengua / les llengües. Les paraules per definir-lo. Les dites sobre el temps
- Sistemes per calcular el temps (calendaris...)
- Objectes per mesurar el temps (clepsidres, quadrants solars, rellotges...)
- El temps de treball / el temps de l'oci
- El registre del temps: el temps passat, el temps present, el temps futur.
- El temps i les comunicacions: el "temps real".

Antecedents i referents:

- Programa de conferències "Mesurar el temps". Organitzat pel MNAT el gener de 2001, a propòsit del canvi de segle i de mil·lenni.
- L'exposició "Art i temps", presentada al CCCB i a la qual es va realitzar una visita guiada dins del programa de conferències "Mesurar el temps".
- En el cas de Centcelles, dins del programa "Totes les arts porten a Centcelles", organitzat pel MNAT l'estiu 2009, es va portar a terme l'activitat "Centcelles i la dansa", en la qual es desenvolupava el tema de el conjunt monumental i les estacions, amb una lectura a partir de la dansa i de la música.

Proposta de treball: Mesurar el temps

- Partir d'un element iconogràfic del mosaic de la cúpula de Centcelles: la representació de les estacions. Coneixement del Conjunt monumental de Centcelles.
- Treball sobre les estacions, que permet introduir molts conceptes importants i útils en l'estudi de l'astronomia, la geografia, les ciències naturals, etc.
- Treball multidisciplinari a l'entorn del concepte del temps, que permet articular propostes des d'àrees tant diverses com el coneixement històric, la tecnologia, les arts, la llengua, etc.
- Treball col·laboratiu amb la formalització d'accions i propostes conjuntes.

Proposta d'activitats/ línies de treball

- Tallers al Conjunt monumental de Centcelles: coneixement de l'element catalitzador del projecte.
- Coneixement sobre el sistema de còmput del temps en època romana.
- Coneixement sobre l'evolució dels calendaris i dels sistemes de còmput del temps.
- Representació i incidència del temps en les manifestacions artístiques.
- Treball sobre el temps i la memòria.
- Treball sobre el temps i la música.

Projectes desenvolupats:

El projecte s'ha concretat en les següents propostes:

- "El nostre temps", treball realitzat per l'alumnat de 5è d'Educació Primària de l'Escola Centcelles. Una proposta pluridisciplinària, treballada des de totes les matèries curriculars i que s'ha articulada a partir de la tria de notícies diàries que els alumnes han anat escollit durant tot el curs i que han treballat i comentat.
- "Viatge al passat", proposta de l'alumnat de 5è d'Educació Primària de l'Escola Mossèn Ramon Bergadà. Un treball centrat en el llenguatge cinematogràfic, amb la realització d'una pel·lícula, que recull la història de Centcelles partint de l'actualitat, en un "viatge" al passat.
- "La línia del temps", projecte de l'alumnat de 1r d'ESO del Col·legi Turó. Amb la creació d'una línia del temps, des de l'inici de la humanitat fins als nostres dies, a partir d'una selecció de 100 esdeveniments rellevants, escollits i treballats per l'alumnat.
- "Els enigmes del temps", proposta de l'alumnat de 3r d'ESO de l'Institut de Constantí. Un treball formalitzat en un "escape room" dedicat al temps, per al qual s'han ideat la història i els enigmes a resoldre, per poder sortir de l'espai, que estarà instal·lat a l'edifici de les Escoles Velles de Constantí.
- "La música és temps!", treball de l'Escola Municipal de Música, amb la construcció d'un metrònom.

Per la realització dels diferents treballs, a més de les visites i les activitats realitzades a l'entorn del conjunt monumental de Centcelles, s'han organitzat d'altres activitats entorn al patrimoni, lligades a cadascuna de les propostes: Visita al Museu de Badalona i realització del taller "Els déus amagats del calendari" per l'escola Centcelles; Visita al Museu del Cinema de Vilallonga del Camp i realització del guió i dibuix d'una pel·lícula de cine Nic, per l'escola Mossèn Ramon Bergadà; Visita a la Vil·la dels Munts i realització del taller "Us portem a l'hortus!" per l'Institut de Constantí, en el que es van treballar els aspectes mitològics i naturals del pas del temps i de les estacions en el món romà.

El projecte ha confluït en la realització d'una "càpsula del temps", que es dipositarà al conjunt monumental de Centcelles, conformada per objectes i materials relacionats amb el projecte "Centcelles, el nostre objectiu" amb el conjunt dels monuments de Centcelles i amb els treballs realitzats durant el curs, que estaran continguts en una capsula fabricada amb polipropilè (material derivat del petroli, que es fabrica a la refineria de Tarragona i que el MNAT utilitza per l'emmagatzematge del material arqueològic). L'objectiu d'aquesta càpsula del temps és deixar per al futur objectes i reflexions realitzats pel conjunt de participants en el projecte.

Programes de formació

El MNAT col·labora amb institucions de l'àmbit docent per tal de facilitar un entorn de formació i desenvolupament d'habilitats pràctiques.

Enguany hi ha hagut un estudiant que ha realitzat les pràctiques formatives al museu:

- Programa de pràctiques de l'alumne del Màster d'Arqueologia Clàssica de la URV, Àlvaro Espigares Sánchez, adscrit a l'àrea de Documentació, des del 22 d'octubre de 2018 al 18 de febrer de 2019.

Projecte de col·laboració amb ENTI

El projecte l'ha dut a terme un grup de 5 alumnes de l'escola ENTI, Escola de Noves Tecnologies Interactives adscrita a la Universitat de Barcelona, en el marc del conveni que l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural ha establert amb l'escola per la realització de pràctiques lectives. L'Àrea de Programes Públics ha assumit la coordinació i seguiment de la pràctica fins a la seva finalització i la col·laboració amb el MNAT s'ha centrat en tots aquells aspectes relatius a la informació, documentació i assessorament històrics. Ha comptat també amb la col·laboració de l'arqueòleg Jacinto Sánchez.

Els alumnes tenen perfils diferents, 3 són dissenyadors 3D i dos són programadors per portar a terme la tasca amb eficiència. Dos alumnes, Laia Forgàs i Òscar Garcia, són alumnes de 3r curs del Grau en Creació Artística per a Videojocs i Jocs Aplicats i tres, Miquel Nogal, Marc Sanchez i David Bickram Farré són alumnes de 2n curs del mòdul de formació professional Desenvolupament d'Aplicacions Multiplataforma.

Les pràctiques s'han dut a terme entre l'1 d'abril i el 15 de juny.

El projecte ha consistit en recrear de forma realista el teatre romà de Tarragona. La primera fase del treball ha estat el modelat a partir de la informació actual de la forma arquitectònica del teatre. S'ha partit de la informació gràfica i planimètrica disponible, provinent de les excavacions arqueològiques i documentació arquitectònica. S'ha contrastat aquesta informació amb models i hipòtesis reconstructores intentant ratificar les propostes d'estructura del teatre, tant de l'escena com de la càmara. També s'ha completat amb una recreació de textures, colors i il·luminació.

Presentació del projecte educatiu del MNAT

Entre els objectius de divulgació del museu hi ha l'atenció als futurs docents i professionals vinculats a la història i el patrimoni. A través de la visita tècnica al museu i la presentació dels projectes, coneixen realitats i models de gestió del patrimoni.

Diferents alumnes de cicles formatius i de grau han participat en les sessions formatives del museu.

Dissabte 9 de març

Presentació del Projecte educatiu del MNAT als alumnes de la UdL de Ciències Socials (13 alumnes).

Dimecres 8 de maig

Presentació del Projecte educatiu del MNAT al Màster de formació de professorat URV (33 alumnes).

Dimarts 12 de novembre

Presentació del Projecte educatiu del MNAT als alumnes de 3r curs del grau de Pedagogia UDL (20 alumnes).

Divendres 13 de desembre

Visita dels alumnes del Màster de Museus: Educació i comunicació Universitat de Zaragoza al Museu Arqueològic i la Necròpolis Paleocristiana (41 alumnes).

Altres visites:

Dilluns 14 d'octubre

Visita als agents turístics de Tarragona per donar a conèixer el nou espai del Tinglado 4 i la zona dels banys de la Vil·la romana dels Munts (19 persones).

Dimarts 24 i dijous 26 de juliol

Visita als treballadors de l'Hotel Altafulla Mar, a la Vil·la romana dels Munts, dins d'un projecte de difusió del centre (10 treballadors).

Dimecres 26 de setembre

Visita a dues arqueòlogues del Servei d'Arqueologia de Lleida.

Dimecres 12 de desembre

Visita als alumnes de Conservació i Restauració de Béns Mobles (15 alumnes).

Beques

Beques de desplaçament per escoles en zones desfavorides ARGO!NAUTES.

El MNAT a ofert activitats i visites a diferents centres educatius acompanyats a les beques de transport del projecte Argonautes.

Dins del Curs acadèmic 2018-2019 es van oferir un total de 18 tallers durant l'any 2019:

- Divertim-nos amb els romans (2 sessions)
- Viatja a Tàrraco (11 sessions)
- Retrobem-nos a Tàrraco (1 sessió)
- Re-viure (4 sessions)

Dins del Curs acadèmic 2019-2020 es van oferir un total de 2 Tallers durant l'any 2019:

- Retrobem-nos a Tàrraco (2 sessions)

- 4.1 Introducció
- 4.2 Vine al Museu en família. Pots fer una gran descoberta!
- 4.3 Activitats per Tàrraco Viva
- 4.4 Nit dels Museus. Jornades Europees d'Arqueologia
- 4.5 Activitats d'estiu. Activitats de Nadal
- 4.6 Llegim el patrimoni

Introducció

Durant l'any, el museu duu a terme una diversitat d'activitats. Responen a programes diferents destinats a públics diversos i que volen atendre interessos i objectius adreçats específicament a cada tipologia de públic. En alguns casos, la programació es fa en relació al calendari escolar, d'altres al calendari anual. D'altra banda, el museu dissenya una programació especial en dates assenyalades, com és el cas de les jornades Tàrraco Viva, que se celebren anualment a Tarragona durant el mes de maig.

La programació d'activitats s'ha emmarcat alhora en dues efemèrides que han tingut lloc enguany. D'una banda, Tarragona ha desenvolupat un programa cultural paral·lel a la celebració dels Jocs del Mediterrani, al qual el MNAT ha contribuït. De l'altra, aquest ha estat l'Any Europeu del Patrimoni.

Vine al Museu en família. Pots fer una gran descoberta!

2018-2019

CSI... a la Necròpolis (20 de gener). Necròpolis.

Viatja a Tàrraco (3 de febrer). Tinglado 4.

Al taller de Terenci Càndid... (17 de febrer) Conjunt Monumental de Centcelles.

Caius i Faustina (17 de març) Vil·la Romana dels Munts.

Us portem a l'hortus (22 d'abril). Vil·la dels Munts.

Viatja a Tàrraco (7 d'abril). Tinglado 4.

Dels Munts a Tamarit (5 de maig). Vil·la dels Munts.

2019-2020

Dels Munts a Tamarit (6 d'octubre). Vil·la dels Munts.

Construeix l'urbs, viu la civitas! (20 d'octubre). Tinglado 4..

CSI... a la Necròpolis Paleocristiana (3 de novembre) Necròpolis.

Fem parlar les pedres! (17 de novembre). Tinglado 4.

Viatja a Tàrraco (1 de desembre). Tinglado 4.

Activitats per Tàrraco Viva

• Jornada de portes obertes (11, 12, 18 i 19 de maig).

A les seus que depenen del MNAT: Tinglado 4 (exposició TARRACO/MNAT), Museu i Necròpolis Paleocristians de Tarragona, Vil·la romana dels Munts i Conjunt monumental de Centcelles.

• **Recreació històrica "La nina d'ivori"** (Associació Cultural Sant Fructuós) (10 i 11 de maig). Museu i Necròpolis Paleocristians. Al llarg de la història, la nostra ciutat ha estat escenari de grans troballes caracteritzades per la importància tant arqueològica com artística. Algunes d'aquestes peces s'han convertit en autèntiques icones locals. Es el cas de l'anomenada nina d'ivori. Aquesta petita figura tallada en ivori es una peça més d'un gran trencaclosques que ens explica com era el món funerari a l'antiga Roma.

• "Ex praedis ad venatores" (11 i 12 de maig). Conjunt Monumental de Centcelles.

Activitat de reconstrucció històrica que girarà al voltant de dos eixos: la representació de la cacera (Venatio) del mosaic de Centcelles i del paper de la dona a la tardoantiguitat a Tàrraco.

• **Taller familiar "Viatja a Tàrraco"** (11 i 12 de maig). Tinglado 4. Convertits en exploradors, descobrirem, a través dels àmbits de l'exposició TARRACO/MNAT, com era la ciutat de Tàrraco al segle II dC, com eren els seus edificis, les seves cases, la seva gent i les seves costums.

• **Itinerari "Del Fòrum al Teatre"** (11, 12, 18 i 19 de maig). Activitat realitzada en col·laboració amb el Museu d'Història de Tarragona. Visita comentada per conèixer com era la vida a l'antiga Tàrraco, patint de la visita al Fòrum de la Colònia, i fent un recorregut fins al Teatre romà, on es completa la visita.

• "Visites guiades al teatre romà de Tarragona" (10, 11, 12, 17 i 19 de maig). Teatre romà.

El teatre ha estat objecte d'unes obres d'adequació i museïtzació de l'espai per posar-lo en valor i integrar-lo en el circuit de visita dels equipaments patrimonials de la ciutat de Tàrraco.

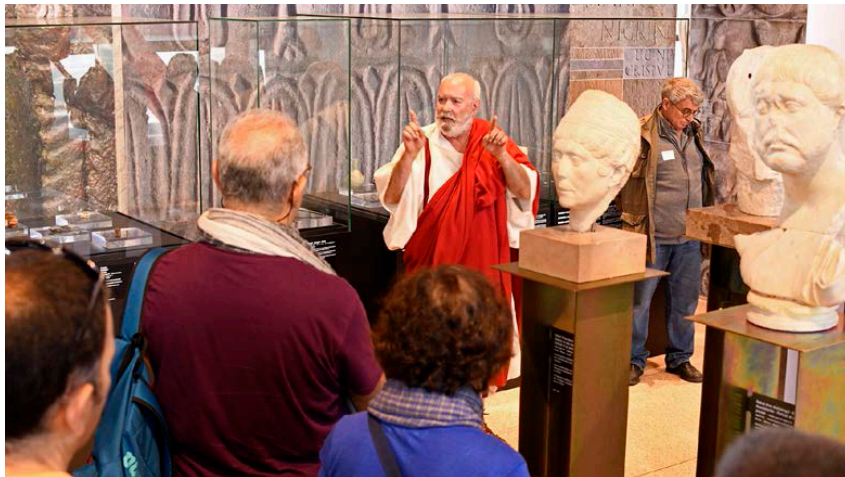
• Visita teatralitzada "Caius i Faustina us conviden a la seva vil·la" (11, 12, 18 i 19 de maig). Vil·la Romana dels Munts.

Amb el format d'una visita teatralitzada, en Caius i la Faustina, els senyors de la Vil·la romana dels Munts, ens guiaran a través del que seria la seva casa i ens mostraran els aspectes més interessants i curiosos de la seva residència: les seves estances, el seu funcionament, les tasques que s'hi feien... i com era la vida en aquest entorn privilegiat. Una ocasió única per conèixer la vida a una vil·la de l'entorn de Tàrraco.

Activitats per Tàrraco Viva

- **Activitat escolar “Passejades per Tàrraco”** (15 i 17 de maig).
Activitat organitzada en col·laboració amb l'associació de professors de llengües clàssiques de Catalunya (APLEC) i l'Institut d'Arqueologia clàssica (ICAC). Recorregut entre el Teatre romà i l'exposició de síntesi al Tinglado 4, on s'introdueixen temes de treball i es realitzen diverses activitats
- **Taller “Opus figuli: taller sobre ceràmica i terra sigillata”** (18 i 19 de maig).
Museu i Necròpolis Paleocristians.
Demostració i taller d'estampació. A càrrec de l'arqueòleg i ceramòleg Arnau Trullén del taller Ars fictilis. Artesania i Patrimoni.
- **Visita teatralitzada “Tiberius, comerciant pel Mare Nostrum”** (18 i 19 de maig). Tinglado 4 / Museu del Port de Tarragona.
El comerciant de Tàrraco Tiberius Claudius Amiantus ens explicarà de primera mà com era el comerç del vi en època romana i quines característiques i perills tenia la navegació pel Mare Nostrum.

Nit dels Museus**18 de maig**

Visita “Constel·lació dels museus.” Visita organitzada en col·laboració amb els museus de Tarragona, a càrrec d'Auriga Serveis Culturals.

- **Activitat “Petita nit dels Museus”.** Activitat organitzada en col·laboració amb el Museu del Port de Tarragona.
Tinglado 4 / Museu del Port de Tarragona.
Us convidem a passar una Nit dels Museus amb els més petits de la casa, fent un recorregut pels dos espais organitzadors, amb diferents activitats relacionades amb el patrimoni.
- **Representació teatral “Cònsols de Roma”.** Teatre romà.
El Teatre recupera la seva funció original, 2000 anys després, amb aquesta representació teatral.

Jornades Europees d'Arqueologia

Jornades impulsades des del Ministeri de Cultura francès, amb l'objectiu de promoure i acostar l'arqueologia a tots els públics, amb activitats gratuïtes:

- **Taller CSI.** Museu i Necròpolis Paleocristians de Tarragona.
Diumenge 16 de juny.
- **Visita al teatre romà.** Diumenge 16 de juny.
- **Visita guiada a l'exposició TARRACO/MNAT.** Diumenge 16 de juny.

Jornades d'Arqueologia
14-15-16 de juny

Tens una cita amb la història!

Excavau en el programa 2019!
#Archeo → journées-archeologie.fr

Museu Nacional Arqueològic de Tarragona

Taller: “CSI a la necròpolis paleocristiana”
Diumenge 16 de juny de 11.00 a 13.00 h

Visita guiada al teatre romà
Diumenge 16 de juny de 11.00 a 12.00 h

Visita guiada a l'exposició Tarraco/MNAT
Diumenge 16 de juny de 12.30 a 13.30 h

Activitats d'estiu

Programació del cicle “Vacances a Tàrraco”. Museu Arqueològic. Tots els dimecres de juliol i agost. Dirigida al públic familiar i turistes.

Activitat “Caius i Faustina us conviden a la vil·la!”. Vil·la romana dels Munts. Dies 13 i 27 de juliol, 3, 10, 17, 24 i 31 d'agost i 7 de setembre. Dirigida al públic general.

Activitat “Un estiu... ple d'històries”. Tinglado 4 / Museu i Necròpolis Paleocristians. Dies 9, 11, 16 i 18 de juliol. Dirigida al públic jove.

Activitats de Nadal

Nadal al MNAT (2018-2019):

Passa un matí a Tàrraco! (3 de gener) Tinglado 4.

Construeix una ciutat romana (4 de gener) Tinglado 4.

Llegim el patrimoni

Al 2019 el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, junt amb la Biblioteca Pública de Tarragona i el taller de Lectura de l'ONCE, han proposat, dins el cicle Llegim el Patrimoni, la lectura del llibre *El son de la Medusa*, d'Àngel O. Brunet.

Les activitats realitzades han estat les següents:

- Presentació de la novel·la *El son de la Medusa*, a càrrec d'Àngel O. Brunet (5 de febrer).
- Conferència “En torn al suposat sepulcre egipci de Tarragona”, a càrrec del Dr. Josep Padró Parcerisa (7 de febrer).
- Conferència “Excavacions arqueològiques a la pedrera del Port de Tarragona (1853-1856)”, a càrrec del Dr. Jordi López Vilà (12 de febrer).
- Conferència “L'arqueòleg Bonaventura Hernández i Sanahuja (Tarragona 1810-1891)”, a càrrec de Jaume Massó Carballido (14 de febrer).
- Conferència “Literatura i ciutat: els camins que condueixen a *El son de la Medusa*”, a càrrec de Joan Cavallé Busquets (19 de febrer).
- Visita a l'exposició “Tàrraco/MNAT”, a càrrec de Pilar Sada, conservadora del MNAT (23 de febrer).

Cònsols de Roma

El Teatre recupera la seva funció original, 2000 anys després, amb aquesta representació teatral., a càrrec de Joan Gibert i Fermí Fernandez. En aquesta ficció, ens imaginem aquests “Cònsols de Roma”, Marc Antoni i Octavi August, ja deslliurats de les seves limitacions humanes i amb tot el temps de l'eternitat per poder exposar les seves visions diferents sobre l'Urbs, i, per extensió, sobre el món (4 i 5 de juliol).

Documentació i inventari

- 5.1 Introducció. Trasllat de peces sala II
- 5.2 Planificació del procés de trasllat del fons.
 - Desmuntatge i trasllat
 - Digitalització 3D

Introducció

L'àrea de Documentació i Inventari s'ha centrat, durant l'any 2019, en dos projectes importants: el trasllat de les peces que quedaven a la sala II del Museu Arqueològic als magatzems, i la digitalització en 3D de part de la col·lecció.

Paral·lelament a aquestes tasques, s'ha seguit treballant en el dia a dia del sistema de documentació —que inclou la totalitat de les informacions referents als fons del Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, més enllà de les peces exposades— amb l'objectiu de continuar sent una eina útil per a la gestió museística, la investigació i l'accés a les dades. I s'han atès les consultes d'investigadors i estudiants.

Trasllat peces sala II

La revisió del projecte museogràfic del Museu Arqueològic ha comportat un replantejament de la sala d'arquitectura (fins ara anomenada Sala II), de manera que s'ha arribat a la conclusió que és necessari treure totes les peces que havien quedat en aquest espai després del trasllat del museu del 2018, i que s'ha de fer abans no comencin les obres d'adequació de l'edifici, previstes per al setembre del 2019. Amb aquesta premissa, i després d'aconseguir els permisos del Ministeri de Cultura, titular de l'edifici i de bona part de la Col·lecció, s'ha procedit al desmuntatge, revisió i trasllat del fons, seguint una metodologia similar a la utilitzada en el moviment anterior ja que es va comprovar que funciona i té l'avantatge que tots els implicats coneixen i subscriuen. Algunes particularitats de les peces que s'han de moure —grans dimensions i en molts casos encastades directament a la paret— i el menor nombre d'objectes amb els que es treballarà han de permetre, però, posar l'accent en aspectes com la conservació-restauració o en la documentació que en el primer trasllat no es van poder treballar tant.

Per a la realització d'aquesta feina el MNAT ha comptat amb l'ajuda de professionals externs: l'empresa Nordest, que és la que ja es va ocupar del moviment de peces del 2018 i l'empresa Gam Restauració, formada per un equip de restauradores i una documentalista que també havien participat en els treballs de l'any anterior.

Amb aquesta divisió en dos equips (manipuladors per una banda i conservadors-restauradors per l'altra) es pretén que cada un dels professionals pugui centrar-se en la feina que li és pròpia, de manera que es guanyi en seguretat i s'optimitzin els esforços. S'ha volgut incidir especialment en que totes les peces que es mouen tinguin un tractament de neteja, consolidació i conservació individualitzat. La funció principal de la documentalista és la de ser l'enllaç amb el Museu i la persona que faci l'entrega final de tota la documentació referida al trasllat. El fet que la documentalista sigui una persona que ha treballat a l'Àrea de Documentació del museu gràcies al programa de suport a la documentació dels anys 2017 i 2018, es considera un valor afegit.

Planificació del procés de trasllat del fons

- Inventari final de les peces a moure: trasllat d'un total de 67 peces originals de pedra calcària i marbre (algunes d'elles amb parts restituïdes que en un principi es vol mirar de mantenir) que s'han de traslladar al magatzem del Polígon. I trasllat de 2 escultures cuirassades procedents del teatre romà de Tarragona que s'han de portar al Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya per a la seva restauració. Al museu hi quedaran 22 peces (majoritàriament paviments i mosaics de la sala III, el Mosaic dels Peixos, ubicat a la paret de les escales, i els dos mosaics de la sala VIII) que s'hauran de protegir abans no comencin les obres. Tot i no tenir número d'inventari, rebrà la mateixa consideració —i per tant protecció— la part de la muralla que es conserva a la planta baixa del Museu.
- El MNAT proporciona a l'equip de Nordest i a GAM Restauració la documentació necessària per a l'òptima realització de les feines encomanades. Consisteix en:
 1. Taula amb la relació de peces a traslladar i els camps acordats
 2. Carpeta amb fotos de cadascuna de les peces anomenades segons el número d'inventari o identificador.
 3. Panoràmiques de la sala amb cadascuna de les peces identificades per facilitar-ne la localització.
 4. Accés a la documentació de les peces. (Totes les peces tenen un identificador que permet fer-ne la traçabilitat però no de totes en sabem el número de registre. El desmuntatge proporciona un accés a les peces, fins ara complicat, que permet comprovar si tenen alguna mena de sigla o facilita una possible identificació amb les fotografies i fitxes antigues. Amb l'accés a les peces i a la documentació, es demana que s'intenti identificar aquells objectes que no estan clars).
- S'acorda que Nordest treballarà amb l'ajuda i la supervisió de les restauradores de GAM Restauració per garantir la correcta manipulació i embalatge de les peces, segons les característiques de cada objecte i el seu estat de conservació.
- S'acorda que Nordest farà els possibles per salvar les restitucions de guix d'algunes peces emblemàtiques com els tres clipeus i alguns dels frisos. GAM Restauració protegirà les peces per poder-les extreure de la paret on estan encastades amb seguretat.
- S'acorda que el control i codificació de les peces el farà GAM Restauració, d'acord amb els criteris pactats amb el MNAT i que serà aquesta empresa qui farà entrega de l'informe final del moviment.
- S'acorden els camps de les fitxes que al final del trasllat ha de proporcionar GAM Restauració al MNAT (Condition Report) i que la feina de la documentalista continuarà a Serveis Centrals una vegada acabat el trasllat, entrant tots els moviments i canvis al MuseumPlus.
- Es consensuen els criteris d'embalatge i documentació.

- S'acorden reunions periòdiques de planificació entre el MNAT, Nordest i GAM Restauració que han de servir per a la resolució de problemes que sorgeixin sobre la marxa i pel seguiment de tot el procés de trasllat i control de palets i ubicacions.
- S'acorda que no es prendran decisions que afectin les peces o que suposin un canvi en la planificació prevista sense que les tres parts (MNAT, Nordest i GAM Restauració) n'estiguin al cas.
- Es preveu documentació gràfica de tot el procés.

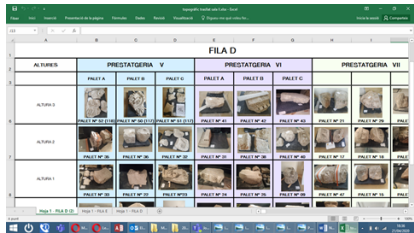
Desmuntatge i trasllat

- S'adeqüen els espais de treball de cada equip i es comencen a preparar les peces. Amb l'ajuda d'un paleta es repiquen part de les estructures que servien de suport de les escultures i frisos per poder-hi accedir amb el toro i altre maquinari necessari per moure els objectes.
- Es comença el moviment amb el desmuntatge dels dos cuirassats (MNAT 7582 i MNAT 7583) que han d'anar al CRBMC. Hi assisteixen també els restauradors de Lesena, Servei integral al Patrimoni que seran els encarregats de restaurar les escultures. S'aprofita també per enviar al Centre de Restauració un peu d'estàtua que es creu que podria pertànyer a MNAT 7582 i que es troba al magatzem de Serveis Centrals (MNAT 7589) per tal de que es restauri seguint els mateixos criteris. En el moment de separar l'escultura MNAT 7583 de l'estructura on estava encastada, se separa el peu de la resta de la peça. Es documenta i s'embala adequadament per poder controlar que no es perdi en el trasllat.
- Des del Departament de fotografia es fan fotos amb la tècnica de la fotogrametria dels medallons monumentals (clipeus), que prèviament s'han netejat, i dels frisos abans de l'extracció de la paret, per poder fer models 3D si finalment no es poden guardar les restitucions, com ha sigut el cas.
- Es continuen traient la resta de peces segons criteris de practicitat i conservació, i es dipositen sobre palets a la sala annexa a la sala II per poder-les netejar. Finalitzat aquest procés es van col·locant els palets ja acabats a l'antiga sala d'exposicions temporals, fins el moment en que es protegeixin pel trasllat al Polígon.
- A mesura que s'avança en el desmuntatge es confirma la complexitat de l'extracció de moltes de les peces degut al sistema de fixació a la paret. Per aquest motiu, és necessària la presa de decisions que poden significar alguns canvis en el plantejament inicial, per la qual cosa es requereix la presència més continuada del personal del Museu.
- Tal com s'ha acordat, s'intenten salvar les restitucions de guix d'algunes de les peces perquè no sabem encara com es presentaran en el nou Museu i són restitucions dels anys 60-70 molt ben fetes. Amb aquesta idea, les restauradores fan una capa de protecció pels clipeus.

Finalment, però, no es poden salvar per la dificultat i costos que representa i es documenten bé i se salven les parts originals (la majoria d'elles amb números individualitzats. Per tant, ja no són 67 les peces que s'hauran mogut, sinó que en seran més). També es guarda part del guix com a testimoni.

- Amb totes les peces ja als palets, es continuen les tasques de neteja i preparació i es revisen les fitxes i les etiquetes dels palets. Una vegada finalitzat aquest procés, es protegeixen les peces i s'encinten per poder fer el trasllat amb seguretat. Al final hi haurà un total de 52 palets.
- Paral·lelament a les feines al MA s'han hagut d'adequar els espais que han d'acollir la col·lecció, en aquest cas, el magatzem del Polígon. Amb l'objectiu d'agrupar en un mateix sector tot el conjunt procedent de la sala II, s'alliberen fileres de prestatgeries de la NAU 1 (files D i E, prestatges V, VI, VII i VIII). Aquest moviment implica moure una gran quantitat de peces, moviments que s'han de documentar i que caldrà traspasar a la Base de Dades. Una vegada alliberats els espais, s'afegeixen prestatges allà on es creu que poden ser necessaris, s'actualitza el topogràfic i s'etiqueten els prestatges d'acord amb la codificació que ja s'utilitza en aquest magatzem.
- Amb les peces ja a punt, es fixa el dia de moviment (dos de juliol). Des de l'àrea de documentació es revisen els llistats, es fa control d'inventari i s'acorden horaris de moviment, metodologia i persones implicades. Es decideix, també, marcar en un topogràfic del Polígon la ubicació final de cada palet, tenint en compte el pes de les peces i també la procedència per tal de que hi hagi un ordre al magatzem. Alhora d'ubicar el palet es té en consideració, també, que algunes de les peces que s'emmagatzemaran ara, s'hauran de treure aviat per la digitalització 3D.

Totes les feines pactades s'han pogut realitzar, excepte el bolcatge de la documentació al MuseumPlus, que s'haurà d'assumir més endavant des de l'àrea de documentació.

Digitalització 3D

Durant el 2019 s'inicia un projecte —que es preveu de llarg recorregut—, de digitalització i creació de models virtuals en 3D de peces del MNAT, en conveni amb l'empresa nord-americana sense ànims de lucre Global Digital Heritage (GDH).

Com a part prèvia a la digitalització es fa una selecció de possibles peces a fotografiar tenint en compte criteris de procedència (per fer conjunts coherents), i d'oportunitat de futures aplicacions dels models per a la recerca, preservació i difusió de la col·lecció. Així, es treballa bàsicament amb la col·lecció de peces procedents del teatre romà i del conjunt dels Munts, creant llistats amb la identificació de les peces, la ubicació actual (Tinglado, CRBMC i magatzems del Polígon i Serveis Centrals) i les necessitats tècniques i de suport que requerirà la digitalització. L'equip de GDH, es desplaçarà durant dues setmanes

a les instal·lacions del MNAT. S'han de preveure com es mouran les peces, com afectarà la convivència entre la visita pública i els treballs en el cas de la digitalització a l'espai expositiu del Tinglado, i encabir en el calendari les activitats paral·leles que es volen realitzar (presentació a la premsa i tallers a professionals i escoles). Com que part de les peces a moure són de grans dimensions i es vol treballar de manera ràpida i eficaç, es contracten dos manipuladors perquè ajudin a moure les peces durant les dues setmanes que l'equip de GDH estarà treballant al MNAT.

Malgrat intentar seguir amb les llistes pactades, un cop començat el projecte —i ja instal·lats a la sala d'exposicions del Tinglado—, l'equip de GDH demana expressament no moure's d'aquest espai i digitalitzar el màxim de peces exposades provinguin o no del Teatre romà o dels Munts. Això implica refer llistes i ajustar-nos encara més a l'activitat amb públic que hi pugui haver a la sala però també s'entén com una oportunitat de poder fer accessible la part més important de la col·lecció, que és la que majoritàriament conforma l'exposició de síntesi TARRACO/MNAT, de manera que s'opta per aquesta opció i s'aprofita que s'obren les vitrines per netejar-les i per reforçar-ne les bases ja que s'ha vist que en alguns casos és necessari aquest reforç per qüestions estètiques i de seguretat.

Finalment el nombre de peces digitalitzades és de 103 (majoritàriament de l'exposició de síntesi TARRACO/MNAT però també els dos cuirassats que són al CRBMC i algunes peces petites dels magatzems que ens interessa tenir que es porten al Tinglado per a que es puguin fotografiar). D'aquesta manera, excepte en el cas dels Cuirassats del CRBMC, la creació dels models 3D es realitza al mateix tinglado, en un petit plató amb equip de llum i plataformes giratòries per les peces petites, i fotografiant les grans directament al lloc on estan exposades. Al mateix temps que es van generant els primers models amb les fotogrametries realitzades.

El procés culmina a Florida amb la totalitat dels models a punt per penjar a la plataforma Sketchfab, agrupats en la col·lecció específica Tarragona Archaeological Museum perquè sigui més fàcil identificar els models:

<https://sketchfab.com/GlobalDigitalHeritage/collections/tarragona-archaeological-museum>

Més enllà de l'innegable valor de proporcionar un accés lliure a les dades penjades, amb una difusió tridimensional de la col·lecció i una major visibilitat del nostre patrimoni a través d'Internet, el 3D es presenta també com a una eina molt útil per a la investigació i recerca, la documentació i preservació i l'accessibilitat a les col·leccions, que hem d'aprofitar per a futurs treballs ja sigui com a base per a una nova museografia, document per a la realització de rèpliques o font documental per a l'estudi i restauració. En aquest sentit i com a tall d'exemple, en aquesta primera fase s'ha volgut treballar especialment una escultura (Antínoos), per tal de que l'investigador Julio C. Ruiz pugui continuar aprofundint amb les seves hipòtesis de restitució de diferents fragments que poden pertànyer a aquesta estàtua.

Avaluació de les peces del museu

El trasllat del MA ha suposat l'oportunitat d'avaluar una per una les peces del Museu que estaven exposades i emmagatzemades a la seu de la Plaça del Rei, i decidir si calia intervenir-hi per garantir-ne la seva estabilitat, conservació i llegibilitat.

- Conservació-restauració de 17 monedes romanes procedents de l'excavació del carrer de Castaños, núm. 1 (Tarragona), per part de Gam Restauració.
- Conservació-restauració d'un mosaic d'època romana: MNAT 45454, Mosaic dels Peixos, per part del CRBMC, al Museu Arqueològic. Segueixen les fases de restauració del Mosaic dels Peixos iniciades al 2018 amb el sanejament i retirada de reintegracions amb la intenció d'extreure el mosaic de la paret de les escales del Museu, finalitzar el procés de restauració i millorar-ne la presentació museogràfica, propòsit que finalment es desestima pels alts costos i dificultats que implica, de manera que es paralitza la restauració i es procedeix a la protecció del mosaic per part de l'empresa constructora per així garantir-ne la seva seguretat durant les obres de reforma de l'edifici.
- Conservació-restauració de dues estàtues d'època romana: MNAT 7582 i MNAT 7583 al CRBMC per part de Lesena, Servei integral al Patrimoni.
- Conservació-restauració d'un peu d'estàtua d'època romana: MNAT 7589 al CRBMC per part de Lesena, Servei integral al Patrimoni.
- Conservació-restauració d'una estàtua d'època romana: MNAT 45406, Antínous, per part de Gam Restauració. Eliminació d'adhesius i morters de la zona branquial/espatlla —col·locades en una intervenció anterior— per posteriorment tornar a enganxar els fragments, i neteja de la zona del tors.

El trasllat de les 67 peces que quedaven a la sala II ha permès fer un informe de l'estat de conservació (Condition Report) de cada una d'elles, al mateix temps que s'hi ha realitzat una petita intervenció de neteja mecànica i consolidació. Amb aquesta intervenció mínima s'ha volgut garantir l'òptima conservació d'aquestes peces mentre hagin de romandre al magatzem.

Cessions

Durant el 2019, algunes de les peces del fons permanent del MNAT s'han prestat per a exposicions d'altres institucions:

- Exposició "El sur de Picasso. Referencias andaluzas", del Museo Picasso de Málaga (08/10/2018 – 03/02/2019) . Cessió dels mosaic mural d'Euterpe (MNAT 45252-1), el mosaic mural de Mnemòsine (MNAT 45252-2)
- Exposició "El sexe a l'època romana", al Museu Municipal Castell de Rubí (MMCR). Cessió de les peces: cap de Venus (MNAT 374) i llàntia amb representació eròtica (403). Darrera itinerància d'aquesta exposició produïda el 2013 per Arqueoxarxa i comissariada pel Museu de Badalona.
- Exposició "Bacus, les màscares del déu", al Museu de Badalona (29/03/2019 – 02/06/2019). Cessió de les peces: MNAT 404, MNAT 405, MNAT 466, MNAT 469, MNAT 505, MNAT 2673, MNAT 7599D, MNAT 34187, MNAT 45166, MNAT 45530 i MNAT 45590.
- Exposició "Bacus, les màscares del déu", al MAC - Empúries (15/06/2019 – 15/09/2019). Cessió de les peces: MNAT 404, MNAT 405, MNAT 466, MNAT 469, MNAT 505, MNAT 2673, MNAT 7599D, MNAT 34187, MNAT 45166, MNAT 45530 i MNAT 45590.

Ingressos

Adquisicions i donacions d'objectes durant el 2019:

- Donació col·lecció privada Marbres Castelló: 80 àmfores, 2 mitges àmfores i 3 caixes de material amfòric divers.
- Adquisició de dues fotografies de Gabriel Torres de l'any 1884 que corresponen al desmuntatge dels horts en l'espai del teatre romà de Tarragona.

Durant l'any 2019 s'han formalitzat els dipòsits següents:

- Dipòsit definitiu dels materials arqueològics de l'excavació de la Muralla romana – Baixada del Roser (Tarragona, 2016): 8 caixes.
- Dipòsit definitiu dels materials arqueològics de l'excavació del Camp de golf Costa Daurada, àmbit pla parcial 53 – Mas de Sorder (Tarragona, 2016): 1 caixa.
- Dipòsit definitiu dels materials arqueològics de la rehabilitació d'un bloc del c. de Santa Anna 4A (Tarragona, 2016): 1 caixa.
- Dipòsit definitiu dels materials arqueològics de l'excavació del sector oest del Catllar (Tarragonès, 2016): 1 caixa.
- Dipòsit provisional dels materials arqueològics del c. dels Ferrers (Tarragona): 15 caixes.
- Dipòsit provisional dels materials arqueològics de l'excavació del c. de Manuel de Falla, 14 (Tarragona): 110 caixes.
- Dipòsit provisional dels materials arqueològics de l'excavació de la vil·la romana de Cal·lípolis (Vilaseca, Tarragonès): 15 caixes.
- Dipòsit definitiu d'una inscripció de la part alta de Tarragona.

Recerca i divulgació

Les col·leccions i jaciments del museu són objecte d'estudis propis o externs realitzats per investigadors d'institucions de recerca. El museu promou la recerca i la divulgació dels estudis.

L'activitat de recerca del MNAT s'ha centrat principalment en el teatre romà i la vil·la romana dels Munts. Pel que fa al primer s'ha publicat el manuscrit de Francesc Carbó sobre les excavacions de 1919 acompanyat d'articles monogràfics. Pel que fa al segon s'ha continuat amb la preparació de la monografia sobre la vil·la, una obra que a més d'una síntesi de la recerca que durant dècades ha impulsat el Museu inclou estudis específics d'aspectes rellevants com la pintura, els mosaics, etc., a càrrec d'especialistes reconeguts.

En matèria de col·laboració amb línies de recerca liderades per altres investigadors i centres de recerca podem destacar les següents:

1. Contextos ceràmics d'època romana i tardoromana de Tàrraco, liderat per José Carlos Quaresma (Universidade Nova de Lisboa, Portugal). Un estudi emmarcat en un projecte més ampli que s'està desenvolupant des de ja fa uns anys sobre les relacions de les parts mediterrània i atlàntica de l'imperi.
2. Estudis dels revestiments lapidis de les villae de la Tarraconense. Tesi doctoral de Laura Galan Palomares dirigida per Anna Gutiérrez (ICAC). Actualment està estudiant els materials procedents de la vil·la romana dels Munts.
3. Estudi de poblacions rurals tardoromanes i visigodes de la Tarraconense. Tesi doctoral d'Andrea Vilela Fernández dirigida per Eulàlia Subirà (UAB). Actualment està estudiant els materials de les necròpolis tardoromanes del Camp de Tarragona dipositats al MNAT (La Burguera, Els Munts, Repsol,...).
4. Estudi sobre l'estatuària i la imatge de Roma a Tàrraco. Tesi doctoral de Julio Ruiz dirigida per Diana Gorostidi (ICAC) que aquest any s'ha centrat en els materials recuperats en el teatre romà de Tarragona.
5. Estudi sobre la vaixel·la vítria d'època tardoromana i visigòtica de la Tarraconense. Tesi doctoral de Joan Manuel Coll dirigida per Miguel Angel Cau Ontiveros (ICREA). Aquest any s'ha dedicat a l'estudi dels materials vitris dels abocadors tardoromans de Vila-roma i l'Antic Hospital de Santa Tecla, així com de contextos dels segles VI i VII del suburbi portuari de Tàrraco.
6. Estudi sobre les àmfores tarraconenses d'època altoimperial. Tesi doctoral d'Enric Colom Mendoza dirigida per Ramon Járrega (ICAC). Aquest any ha estat estudiant àmfores procedents de derelictes de les costes de Tarragona conservades al MNAT.
7. Estudi sobre les pintures murals de la vil·la romana dels Munts a càrrec de Carmen Giralte Pelegrín (UNED) en el marc del projecte (amb participació del MNAT, Josep Anton Remolà) sobre la pintura mural romana de la Tarraconense. Dins d'aquest projecte, la investigadora principal ha fet una estada d'un mes i mig per avançar en l'estudi i valoració del corpus pictòric de la vil·la.

Intervencions museogràfiques i instal·lacions

- 9.1 Projectes museogràfics Museu Arqueològic
- 9.2 Exposició de síntesi Tàrraco/MNAT al Tinglado 4
- 9.3 Vil·la romana dels Munts
- 9.4 Museu i Necròpolis Paleocristians Teatre Romà
- 9.5 Polígon Francolí

Projectes museogràfics

Durant l'any 2019 s'ha avançat en els diversos projectes a les diferents seus del MNAT, però com s'ha recollit en algun altre punt del document, el projecte del Museu Arqueològic i l'inici de les obres han estat fites claus per a la nostra institució.

Museu Arqueològic

Tancat ja al públic i sense activitat des del juny de 2018, durant l'any s'han dut a terme diverses actuacions en referència al Museu Arqueològic.

- Desmuntatge d'instal·lacions i mobiliari.
- Desmuntatge, revisió i trasllat de la col·lecció encara exposada a la sala II del Museu, amb la restauració de les dues estàtues cuirassades procedents de les excavacions del teatre el 1919.
- Aquesta actuació ha comportat també feines de reordenació als magatzems del Polígon.
- Revisió del nou projecte museogràfic. Durant tot l'any i, de manera especial, a partir del mes de setembre, s'ha estat fet una revisió i replantejament del nou projecte museogràfic. D'una banda l'equip tècnic ha treballat i definit un nou recorregut i plantejament museogràfic, i amb el suport de l'empresa Rebeka Produccions, s'ha definit una nova presentació museogràfica.
- Inici de les obres. El mes de juny ja hi havia una adjudicació provisional de les obres de reforma del Museu Arqueològic, a càrrec del Ministeri de Cultura, de manera que durant l'estiu es van fer les primeres gestions al respecte. Les obres s'han iniciat formalment el 2 de setembre, essent l'empresa Edhinor l'adjudicatària, i un equip liderat per Miquel Orellana i Rubén Heras, han assumit la direcció d'obra. Durant aquests tres primers mesos s'ha procedit a protegir les obres i estructures encara al museu (mosaics verticals de la sala III, altell i sala VIII, i el mosaic dels Peixos, així com la muralla). A continuació s'ha iniciat la fase d'enderrocs i d'enretirada de mobiliari i elements superflus. L'obra s'ha desenvolupat d'acord amb allò previst en una obra d'aquest tipus.
- Reunió el 30 de gener amb Suddirector adjunt de Museos del Ministerio de Cultura, Sr. Lucas Garcia Guirao

El 2 de setembre del 2019 s'iniciaven les obres de reforma del Museu Arqueològic.

Exposició de síntesi Tàrraco/MNAT al Tinglado 4

El 2018 l'exposició de síntesi va ser completament produïda i instal·lada.

La conceptualització de l'exposició, comissariada per Pilar Sada, responsable de l'Àrea de Difusió, Educació i Exposicions del MNAT, ha partit del projecte expositiu "TARRACO, capitale, de l'Hispania Citerior" presentat a Toulouse l'any 2006 pel Museu Nacional Arqueològic de Tarragona en col·laboració amb el Musée Saint Raymond de Toulouse.

Durant l'any 2019 el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona amplia els recursos interpretatius i divulgatius de l'exposició de síntesi TÀRRACO/MNAT, ubicada al Tinglado 4 del Moll de Costa, amb la incorporació d'una audioguia en quatre idiomes (català, castellà, anglès i francès), fent l'exposició més accessible a totes les edats, en especial al públic turista.

L'audioguia narra l'evolució de la història de la Tarragona romana, des dels seus orígens fins a la seva decadència. A través d'11 locucions, corresponents als àmbits de l'exposició, s'aborden temes com la memòria, el poder, el lleure, la vida quotidiana i la religió, alhora que es trasllada al visitant/oient a altres espais com la Vil·la dels Munts i Centcelles, incidint en algunes de les peces més representatives de l'exposició.

Vil·la romana dels Munts

Durant l'any 2019 s'han realitzat actuacions de millora de presentació i de conservació restauració.

Actuacions de millora

- A la primavera van finalitzar els treballs de l'adequació de recorreguts dels banys meridionals de la vil·la, centrats sobretot en la senyalització de recorreguts, actuació que ha estat vinculada a la nova fulleteria, i a la col·locació d'un nou plafó indicatiu i la revisió de les fites de visita.

Actuacions de conservació preventiva i restauració als Munts

- El Centre de Restauració de Bens Mobles de Catalunya ha seguit el projecte de conservació preventiva del conjunt pictòric del criptopòrtic.
- Així mateix s'ha realitzat una actuació de restauració a l'avantcambra del mitreu, coordinada pel CRBM i executada per Àbac.
- Des de l'Àrea de Gestió Patrimonial, s'ha fet l'encàrrec d'un estudi de les aigües superficials, complementari a les actuacions previstes i com a pas previ a futures intervencions. Aquest projecte tindrà continuïtat al llarg del 2020.

Museu i Necròpolis Paleocristians

Durant l'any 2019, el Museu i Necròpolis Paleocristians han estat objecte novament d'algunes incidències a causa del vent i la pluja. De totes elles se n'ha fet un seguiment i un control tant des de l'Agència com del Ministerio de Cultura.

- Coberta exterior: A principis d'any van finalitzar les obres de substitució del policarbonat de tot un mòdul, però hi ha hagut desperfectes en dos punts més de la coberta.
- Museu de la Necròpolis: El manteniment preventiu i les tasques de neteja s'han fet de forma rutinària, però la cornisa de la terrassa ha presentat esquerdes i blocs despenjats. Arran de les indicacions de l'arquitecta de Serveis Territorials, s'ha procedit a sanejar tots els arrebossats i a enretirar blocs despenjats.
- Recepció: s'han fet unes petites millores a l'espai del mostrador.

Teatre romà

Durant l'any 2019 ha tingut continuïtat l'activitat de divulgació i el projecte de recuperació ha seguit el seu curs.

- Protecció de les restes. D'acord amb el projecte del CRBM s'ha fet una actuació provisional de protecció de les restes afectades per les taques d'òxid.
- Projecte d'excavació de l'hiposceni. Durant aquest any el Museu ha participat en la redacció del projecte d'excavació de l'hiposceni del teatre i de les zones adjacent i ha gestionat la tramitació de la contractació mitjançant procediment obert. El procediment ha quedat resolt amb l'adjudicació a l'empresa Recòp, però els treballs no han començat fins al gener de 2020. Aquesta excavació dona continuïtat al projecte presentat el 2018 per a la recuperació del teatre i de l'entorn del barri portuari de Tàrraco.

Polígon Francolí

Tot i que no és d'accés públic, les reserves i espais de magatzem de dipòsits i col·leccions requereixen una atenció especial per garantir la conservació del fons i facilitar els estudis.

Arran del trasllat de la col·lecció de la sala II del Museu, durant el mes de juliol s'ha fet una reordenació de l'espai.

Així mateix, durant el mes de novembre s'han fet unes actuacions de reforç.

- 10.1 **Catàleg**
Llibre del teatre romà
- 10.2 **Fulleteria**
Elements de senyalística i informatius
- 10.3 **Botiga**

Catàleg

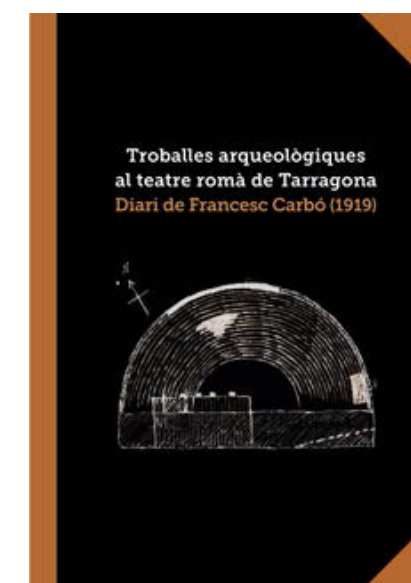
El mes de maig es va presentar el catàleg de l'exposició de síntesi "TARRACO/MNAT", editat pel Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, aquest presenta un recorregut cronològic de l'exposició a partir dels textos elaborats per l'equip de conservadors del Museu, Josep Anton Remolà i Pilar Sada, amb la col·laboració de la també conservadora Montse Perramon i Ester Ramon, així com el recull de les dues-centes set peces més representatives del fons del MNAT. També inclou la informació gràfica i una àmplia selecció d'imatges del muntatge museogràfic.

Llibre del teatre romà

Amb motiu del centenari de l'excavació del teatre romà de Tarragona, el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona (MNAT) ha editat l'edició facsimil *Troballes arqueològiques al teatre romà de Tarragona. Diari de Francesc Carbó (1919)*, quadern de camp de Francesc Carbó, qui va ser responsable dels treballs arqueològics l'estiu del 1919. El llibre és un document que encara avui té valor científic per als investigadors i és, alhora, testimoni cabdal d'una època.

L'edició del facsimil s'emmarca en les accions de recuperació patrimonial del teatre romà de Tarragona, que estan impulsant la Direcció General del Patrimoni Cultural i l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural, des del Museu Nacional Arqueològic de Tarragona (MNAT). El projecte ha comptat, també, amb la col·laboració d'altres institucions, com l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), que va promoure els treballs arqueològics l'any 1919, atès que llavors era responsable de la recerca arqueològica a Catalunya, i la Biblioteca de Catalunya, que ha realitzat la digitalització de la publicació.

Dimecres 23 d'octubre

El dia de la presentació del facsimil es va acompanyar amb la conferència d'Oliva Rodríguez, professora de la Universidad de Sevilla: "Algo más que espectáculos: sobre la forma y función del teatro en la ciudad romana".

Dijous 24 d'octubre

Conferència de Jacinto Sánchez, director de les excavacions al teatre romà, "Un teatro en el barrio portuario de Táraco".

Fulleteria

Durant l'any 2019, el museu ha editat cartells, fulletons, díptics i material informatiu de les diverses activitats i programes organitzats als diferents centres del MNAT.

S'ha continuat treballant en la nova imatge de la fulleteria, que va començar el 2018, i s'ha aplicat en la resta de centres que faltaven: Museu i Necròpolis, Vil·la romana dels Munts i Centcelles.

Pel que fa a la distribució de la fulleteria, s'ha comptat amb la col·laboració de l'Àrea de Públics de l'ACdPC, que ha fet distribució de la fulleteria del MNAT en fires i esdeveniments.

Elements de senyalística i informatius

Aquest 2019 s'han renovat elements en mal estat, i s'han incorporat d'altres amb informació actualitzada:

- Un cartell al Museu Arqueològic de Tarragona informant del tancament per obres del Museu i amb informació de com arribar a l'exposició TARRACO/MNAT.
- Dues banderoles a l'exposició TARRACO/MNAT que serveixen com a reclam al públic.
- Plafó amb la relació de les postals que estan a la venda a la recepció del Tinglado 4.
- Un plafó informatiu amb els preus i horaris de les visites al Teatre romà.
- Un plafó informatiu a la Vil·la romana dels Munts, que facilita la comprensió del nou recorregut.
- Una banderola a la Vil·la romana dels Munts que serveix per a reforçar la visualització del centre al visitant.
- Renovació de vinils amb la informació actualitzada dels nous preus públics dels centres adscrits al MNAT.

Botiga

S'han creat nous elements promocionals del Museu, que es poden adquirir a la botiga del Tinglado 4. Es tracta de dues "tote bags", una amb el disseny de la Medusa, i l'altra amb la imatge de la nina d'ivori.

Col·laboracions externes

11.1 Col·laboració amb institucions i entitats externes

Museu Nacional Arqueològic de Tarragona
Col·laboracions externes

Col·laboració amb institucions i entitats externes

Part de les activitats del museu, siguin de la programació, del projecte educatiu o de divulgació es desenvolupa en col·laboració amb institucions i entitats externes.

Ludi Constantinenses

Conjunt monumental de Centelles. Activitat organitzada en col·laboració amb l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE) de l'URV (22 de març).

Es tracta d'una iniciativa d'un grup de treball de professors de Llengües Clàssiques de diversos instituts de les comarques de Tarragona, amb l'objectiu de que els alumnes de quart d'ESO aprenguin en primera persona alguns aspectes de la cultura romana.

En aquesta edició van participar un total de 165 alumnes, procedents de 9 Instituts.

Col·laboració amb l'Ajuntament de Constantí i l'Associació dels Amics de la Música de Constantí amb el Cicle de concerts al Conjunt Monumental de Centelles:

Cor infantil Amics de la Unió de Granollers (4 de juliol).

- Grup de Vent de l'Escola Municipal de Música "Rafel Gibert Recasens" (11 de juliol).
- Quintet Montsant (18 de juliol).
- JAZZ-Apel·les Carod Quartet. (25 de juliol).

Llegim Història

Col·laboració amb la Biblioteca Municipal de Constantí, en la realització del cicle Llegim Història.

Aquest any es va realitzar la lectura de l'obra *El somni de Tàrraco*, de Xulio Ricardo Trigo (20 de maig).

L'activitat "Llegim la història" s'iniciava el dissabte 4 de maig amb una visita guiada a l'exposició "Tàrraco" del MNAT, a càrrec de Pilar Sada, conservadora del MNAT. Seguidament, els participants van gaudir d'una visita al teatre romà de Tarragona, amb les explicacions de l'arqueòleg Josep Francesc Roig.

Recerca en curs

Programa “Recerca en curs”, destinat a la difusió de la recerca al MNAT, organitzat amb Col·laboració amb l'ICAC:

- Conferència “Antinous. La tecnologia 3D al servei del Patrimoni”. (13 de març) Tinglado 4.
- Conferència “Estàtues al descobert”. (10 d'abril) Tinglado 4.
- Conferència “Cadàvers fora de lloc”. (5 de juny) Necròpolis Paleocristiana.
- Conferència “La decoració de la Vil·la romana dels Munts: escultura i revestiments parietals”. (9 d'octubre) Vil·la romana dels Munts.
- Conferència “La decoració de la Vil·la romana dels Munts: arquitectura i pintura”. (16 d'octubre) Vil·la romana dels Munts.

Visita teatralitzada

Col·laboració amb el Museu del Port. Visita teatralitzada “Tiberius, comerciant pel Mare Nostrum” (17 i 18 d'agost) Tinglado 4 i Museu del Port. Tiberius Claudius Amiantus ens explicarà de primera mà com era el comerç del vi en època romana i quines característiques i perills tenia la navegació pel Mare Nostrum.

Exposició itinerant

Exposició itinerant “VOCES POPULI, vida quotidiana i llengües a l'Occident Romà”. (20 de setembre) Tinglado 4.

LatinNow és un projecte d'investigació del Departament de Clàssiques i Arqueologia de la Universitat de Nottingham (UK), amb la col·laboració de la Universitat d'Oxford (UK), finançat pel Consell Europeu de la Recerca i per la Comissió Europea, que té com a objectiu situar els fenòmens de llatinització, alfabetització, bilingüisme i multilingüisme dintre de desenvolupaments socials més amplis. Itinera a través de sis països europeus (Espanya, França, Suïssa, Alemanya, Bèlgica i Holanda). Amb la exposició Voces Populi. Paralelament es programen tallers i activitats destinades a diferents públics.

Al seu pas per l'exposició Tarraco/MNAT el públic destinatari van ser dos centres educatius que van realitzar els tallers i un itinerari específicament dissenyat per a l'ocasió, dividits en 3 grups, amb un total de 43 alumnes.

Taller

Taller “Up! El paisatge a vista d'ocell”.

(27 de setembre). Teatre Romà/Plaça Corsini.

Taller que barreja tècniques de fotografia aèria participativa, a càrrec de Josep M. Solé, investigador de la Unitat Predepartamental d'Arquitectura de la URV i Sílvia González, estudiant de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura. Activitat en el marc de la Nit europea de la recerca.

Misteri als museus (del 4 al 12 d'octubre)

Activitat organitzada conjuntament amb els Museus i centres culturals de la ciutat dins del marc de les Jornades Europees de Patrimoni 2019, que permet als participants la visita i la interacció amb les col·leccions o exposicions dels diferents museus i centres culturals. La iniciativa consisteix en resoldre els diferents enigmes plantejats pel malèfic Dr. Von Pumpe, que va instal·lar 8 bombes als principals recintes culturals de Tarragona. Al Dr. von Pumpe però, li agrada jugar i dona l'oportunitat de salvar els museus de la ciutat si els participants són capaços de resoldre tots els enigmes que ha plantejat.

12.1 Xarxa Territorial de Museus de les Comarques de Tarragona i de les Terres de l'Ebre

12.2 Arqueoxarxa Ajuntament d'Altafulla Participació en comissions Assistència a cursos i jornades Formació interna

Xarxa Territorial de Museus de les Comarques de Tarragona i de les Terres de l'Ebre

Aquest any 2019 es MNAT ha assumit l'oficina tècnica de la Xarxa Territorial de Museus de les Comarques de Tarragona i de les Terres de l'Ebre. Aquesta responsabilitat ha comportat la gestió i execució del pressupost traspassat pel Servei de Museus i el treball amb la persona responsable de la coordinació tècnica per tal de garantir que el pla d'actuacions aprovat per la Xarxa es dugui a terme.

Al llarg del 2019 s'han efectuat les reunions tècniques següents:

- 25 de gener, Comissió Institucional
- 8 de juliol, comissió tècnica

Comissió d'educació

Ester Ramon ha participat activament en la Comissió d'educació de la Xarxa de Museus de Tarragona, del Camp de Tarragona i Terres de l'Ebre, en les reunions de coordinació així com en la realització d'activitats.

Durant l'any 2019, la comissió s'ha centrat en l'acompanyament als serveis educatius dels museus que en formen part i en l'organització de les terceres jornades AproPA'T.

Al llarg del 2019 s'han efectuat les reunions de la comissió següents:

- 27 de febrer
- 16 de novembre

El MNAT ha assistit a la sessió de les Jornades Apropa't realitzada al Vil·la-Museu Pau Casals del Vendrell.

Comissió de documentació

Montse Perramon ha participat activament en la comissió de documentació del la Xarxa Territorial, participant en les reunions de coordinació i en les activitats proposades i assessorant en els aspectes tècnics.

Durant l'any 2019 el MNAT s'ha beneficiat del programa de suport de documentació i ha participat en la formació del programa REORG, que tindrà continuïtat el 2020.

Al llarg del 2019 s'han efectuat dues reunions de la comissió:

- 27 de febrer
- 19 de desembre

Comissió de comunicació i turisme

Cori Ribó és la representant del MNAT que participa a la comissió de comunicació i turisme. Enguany s'ha editat i distribuït el fulletó conjunt per a la xarxa.

A principis d'any s'ha finalitzat l'encàrrec d'assessorament a Tourislab en la definició de producte turístic per al MNAT.

Així mateix s'ha comptat amb un suport professional en temes de comunicació i xarxes socials, que ha estat col·laborant des del setembre fins el desembre.

També s'ha comptat amb l'acompanyament de l'empresa Eduxarxa per a l'estratègia digital dels 13 museus que formen la Xarxa. Al MNAT es va fer una entrevista presencial el 19 de juliol, i la formació es va realitzar el 3 d'octubre (sobre comunicació digital) i el 6 de novembre (sobre Instagram).

Al llarg del 2019 s'han efectuat les reunions de la comissió següents:

- 19 de març
- 19 de novembre.

Arqueoxarxa

En tant que membre de la Xarxa de Museus i jaciments arqueològics de Catalunya, ARQUEOXARXA, el MNAT ha participat en els programes desenvolupats.

Montse Perramon, en tant que representant a la comissió de documentació, ha participat en l'estudi del canvi de programari de documentació.

- El 20 de març de 2019, el MNAT va acollir la reunió plenària i es va fer una visita guiada a l'exposició Tàrraco/MNAT.
- El 17 de desembre va tenir una reunió al MAC per presentar el projecte de canvi de programari i hi van assistir Mònica Borrell i Montse Perramon.

Ajuntament d'Altafulla

Inici d'una sèrie de reunions amb l'Ajuntament d'Altafulla per enfortir els vincles amb el MNAT en temes de Comunicació, accions de programació cultural, Turisme i Educació.

Participació en comissions

Mònica Borrell, directora del museu, és membre de la Comissió de Recerca d'Arqueologia i Paleontologia promoguda per la Direcció General de Patrimoni Cultural.

Mònica Borrell, directora del museu, és membre de la comissió organitzadora del congrés *Biennal Tàrraco*, que enguany ha publicat les actes del Congrés celebrat entre el 21 al 24 de novembre de 2018.

Assistència a cursos i jornades

Assistència de Mònica Borrell a la *Jornada Patrimoni & Digital*, organitzada per l'Agència al Museu Episcopal de Vic, el 7 de febrer.

Assistència de Mònica Borrell, Cori Ribó i Gemma Jové al Curs de l'AMC: *Fotografia amb mòbil per a Museus*, celebrat al Museu Pau Casals, el 12 de febrer.

Assistència de Mònica Borrell a les *Jornades Arqueologia en las ciudades patrimonio*, celebrades a Mèrida l'11 i el 12 d'abril.

Assistència de Mònica Borrell al Congrés Internacional *La pintura romana en Hispània*, celebrat a Cartagena els dies 25, 26 i 27 d'abril.

Assistència de Mònica Borrell al *Seminario Cubiertas sobre yacimientos arqueológicos: entre el diseño y la conservación*, el 25 d'octubre a la Universidad Autónoma de Madrid.

Assistència de Mònica Borrell, Ester Ramon i Cori Ribó al *Festival d'Educació per la Sostenibilitat (FES)* el 6 de setembre, al Museu de la Vida Rural.

Assistència de Mònica Borrell, Gemma Jové, Montse Perramon i Cori Ribó a la *Jornada de Patrimoni* organitzada per l'Àrea de Públics de l'Agència a La Pedrera el 30 d'octubre.

Assistència de Mònica Borrell al *Congrés New Technologies for Mediating World Heritage Sites*, realitzat a la ciutat alemanya de Paderborn els dies 25, 26 i 27 de novembre, amb la presentació de la comunicació *Tarraco World Heritage: new ways of reliving Ancient Rome*.

Ponències de Josep Anton Remolà en el marc del congrés internacional *"Tusculum 25 años. Excavaciones e investigaciones de la EEHAR (CSIC)"* celebrat a la Escuela Española de Historia y Arqueología en Roma (CSIC) els dies 28 i 29 de novembre de 2019:

- "El teatro", conjuntament amb O. Rodríguez i J. Sánchez.
- "El área meridional del foro", conjuntament amb O. Rodríguez, J. Sánchez i P. Mateos.

Moderació de Josep Anton Remolà en la conferència "El suburbium del Francolí. Resultats de les intervencions arqueològiques a l'avinguda del Cardenal Vidal i Barraquer i al c. de Manuel de Falla (Tarragona)" a càrrec de J.F. Roig i M. García, en el marc de la Tribuna d'Arqueologia 2018-2019, Barcelona, 13/02/2019.

Visita tècnica al conjunt d'Empúries (11 de gener), on vam conèixer les noves tecnologies, com la Realitat Augmentada (a través de tauletes i ulleres), i l'audiovisual 3D de la Domus dels mosaics.

Visita tècnica al Museu Bíblic de Tarragona (29 de març), en el qual es van visitar el recinte del museu i el refugi antiaeri situat al seu subsòl.

Formació interna

Activitat formativa "d'Atenció a la diversitat" adreçat al personal d'atenció al públic (8 hores de formació presencial).

Assistents al curs el dia 19/11/2019: Raquel Gamarra López, Àgata Macias Comalada, Pere Martorell López, Juan Luís Olesti Closas, Montserrat Ortiz Palau i Misericòrdia Rodríguez Cabré.

Assistents al curs el dia 20/11/2019: Pilar García, Pere Gebellí Borràs, Rosana Martín de Bernardo Villarreal, Yolanda Ramon Francos, Francesc Xavier Solé Palacin i Jaume Solé Vila.

Cursos d'informàtica virtuals i preparatius per la obtenció dels diferents nivells de l'ACTIC.

1. Tractament de la informació escrita nivell N1 (25 hores de càrrega lectiva) del 6 de maig al 7 de juny de 2019. Realitzat per Raquel Gamarra López, Yolanda Ramon Francos i Francesc Xavier Solé Palacin.
2. Tractament de la informació numèrica nivell N1 (18 hores de càrrega lectiva) del 6 al 31 de maig de 2019. Realitzat per Raquel Gamarra López, Yolanda Ramon Francos i Francesc Xavier Solé Palacin.
3. Tractament de dades nivell N2 (25 hores de càrrega lectiva) del 6 de maig al 7 de juny 2019. Realitzat per Pere Gebellí Borràs.
4. Tractament de la informació numèrica nivell N2 (25 hores de càrrega lectiva) del 6 de maig al 7 de juny de 2019. Realitzat per Pere Gebellí Borràs.
5. Tractament de la informació numèrica nivell N3 (25 hores de càrrega lectiva) del 6 de maig al 7 de juny de 2019. Realitzat per Sonia Navarro Pardo.
6. Presentació de continguts nivell N3 (18 hores de càrrega lectiva) del 6 al 31 de maig de 2019. Realitzat per Íngrid Palos Tost.
7. Tractament de la informació escrita nivell N3 (25 hores de càrrega lectiva) del 6 de maig al 7 de juny de 2019. Realitzat per Íngrid Palos Tost.

Curs presencial "d'Eines de l'Espai de Col·laboració (núvol corporatiu)" (15 hores lectives). Dies 25 i 30 d'abril i 2 de maig de 2019. Realitzat per Dolors Burló Irigaray, Pere Gebellí Borràs i Montserrat Ortiz Palau.

Curs presencial "d'Identificació i documentació de fotografia" (6 hores lectives). Dies 8 i 9 d'abril de 2019. Realitzat per Gemma Jové Llopis i Montserrat Perramon Corcoy.

Curs Virtual "Eines de l'Espai de Col·laboració (núvol corporatiu)", del 7 al 31 d'octubre de 2019. Realitzat per Marta Serrano.

13.1 Departament de Comunicació

13.2 Xarxes socials

13.3 Reportatges fotogràfics i vídeos
Arxiu fotogràfic

Departament de Comunicació

L'objectiu del Departament de Comunicació durant l'any 2019 ha estat, en termes generals, continuar treballant en fer un museu obert al públic, que estimuli el coneixement, promogui activitats, comparteixi el patrimoni i el faci assequible a un públic variat.

Enguany també hem continuat reforçant la difusió del nou emplaçament del Museu al Tinglado 4, així com reforçant la programació general del MNAT.

Aquesta comunicació s'ha realitzat bàsicament a través de la pàgina web, i a través de les xarxes socials (Facebook, Twitter i Instagram).

Web

Si analitzem les dades del 2019 i la comparem amb l'any passat, podem veure que hi ha hagut un notable increment en els usuaris i en la mitjana d'estància de les sessions, tot i que el percentatge de rebot també ha crescut:

	2018	2019	
Sessions de navegació a la pàgina web	47.889	55.718	
Usuaris persones que han entrat al web	34.785	42.321	
Nombre de pàgines visualitzades nombre total de pàgines vistes dins el web	182.876	143.217	
Pàgines/sessió mitjana de pàgines de la pròpia web per les que han navegat els usuaris durant cada sessió	3,82	2,57	
Durada mitjana de la sessió temps mitjà d'estància de les sessions a la pàgina web	57	129	
Percentatge de rebot % d'usuaris que han entrat a la pàgina web i han sortit sense passar de la 1a pàgina	49,41%	75,48%	
Percentatge de sessions segons edat	18 - 24	7,75%	6,31%
	25 - 34	23,15%	22,48%
	35 - 44	27,21%	24,89%
	45- 54	18,88%	18,55%
	55 - 64	14,11%	15,82%
	65+	8,89%	11,95%
Percentatge de sessions segons sexe	Femení	63,38%	61,81%
	Masculí	36,62%	38,19%

Si analitzem els canals principals d'adquisició de trànsit, veurem que són els següents:

- Cerca Orgànica: 52,5%
- Directe: 31,9 %
- Tràfic de referència: 11,5%. Aquí cal destacar que les principals webs que ens aporten els visitants són: Tarragona turisme, seguida de l'Agenda de Tarragona, i Patrimoniencat.cat.
- Social: 4,1%

Pel que fa al funcionament de les pàgines, la més visitada és la Home (amb un 18,58%), la pàgina d'activitats (6,37%), i la Home en castellà. En relació a les dades demogràfiques, el país amb més visites és Espanya (amb un 73,67%), seguit de França (10,07%) i d'Estats Units (6,50%).

Veure annexos.

Amb l'objectiu de tenir una pàgina web accessible, el MNAT ha participat en el projecte MUSA, l'objectiu del qual és definir un model accessible i inclúsiu a través d'eines d'autoavaluació per identificar barreres en les edificacions i en la comunicació. En aquest sentit, vam avaluar els nostres elements de comunicació, fulleteria, xarxes, newsletter i la pàgina web, i es van seguir diverses recomanacions.

Xarxes socials

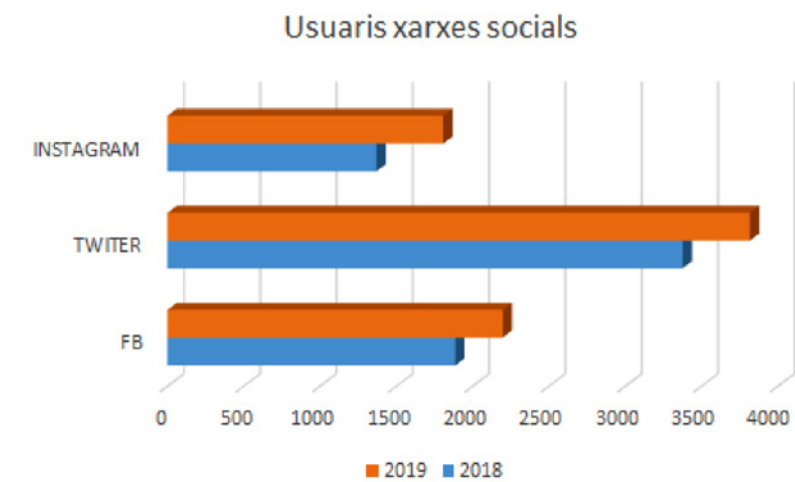
El MNAT està present en les principals xarxes socials:

Facebook: <https://www.facebook.com/mnattgn>

Twitter: <https://twitter.com/mnattgn>

Instagram: <https://www.instagram.com/mnattgn/>

Els usuaris s'han anat incrementant any rere any, tal i com es pot veure a la gràfica:

Els usuaris de Facebook han arribat als 2.196, un 16,44% més que el 2018.

Pel que fa a Twitter, el compte ha tancat 2019 amb 3.816 usuaris, un 13,07% més que l'any anterior.

L'increment més considerable ha estat el de la xarxa social Instagram, que amb 1.807 usuaris, ha augmentat en un 31,90%.

Xarxes socials

Enguany s'ha volgut dinamitzar encara més una de les xarxes que més creixement està tenint entre tots els públics, especialment en el sector dels museus. Es tracta d'Instagram. Per tal d'incrementar la visualització al perfil, i intentar crear més feedback, s'ha potenciat l'ús dels *stories*, així com també amb la creació de nous "destacats" al perfil del MNAT:

- Sabríeu dir-nos...?
- Serra i Vilaró
- Itineraris
- Facsímil
- Teatre romà

L'apartat "Sabríeu dir-nos" es tracta d'una nova iniciativa, un concurs setmanal a través dels *stories* d'Instagram, en el qual la deessa Minerva formula una pregunta, plantejada com a *quiz*, que es contesta a través de la pròpia publicació setmanal al *feed* d'Instagram.

Amb l'objectiu de dinamitzar un dels cicles d'activitats del Museu, el cicle "Recerca en curs", i també per oferir al públic breus píndoles informatives, s'han realitzat entrevistes a professionals de diversos sectors, relacionats amb temes d'actualitat del MNAT, que es van penjar a la xarxa Youtube:

La primera píndola s'ha realitzat al voltant de la digitalització 3D, amb l'entrevista a Víctor López Menchero, director científic de GDH:

<https://www.youtube.com/watch?v=GHIPoXoQTWE&t=2s>

Col·laboració amb el bloc de viatges "Maleta para 3", amb la difusió dels centres i activitats familiars mitjançant la realització d'un vídeo explicant les diverses activitats (#videodelmartes) S'han dut a terme els següents vídeos:

- Difusió del Conjunt monumental de Centelles
- Difusió de la visita dels diumenges al teatre romà
- Difusió de l'activitat teatralitzada "Caius i Faustina"
- Difusió del taller familiar "Viatja a Tàrraco"

Reportatges fotogràfics i vídeos

Reportatge fotogràfic i de vídeo mitjançant un dron a la Vil·la romana dels Munts, per tal d'obtenir imatges sobre les intervencions a la zona dels banys, obtenir imatges de caràcter científic, així com actualitzar el banc d'imatges amb fotografies actuals. D'aquestes gravacions s'ha realitzat un petit vídeo de difusió de la Vil·la romana dels Munts que es pot veure a Youtube:<https://www.youtube.com/watch?v=0NTCJwSejZU>

- Reportatge fotogràfic sobre la Nit dels Museus, encarregat al fotògraf Rubén Perdomo.

- Col·laboració amb el Patronat de Turisme de Tarragona, el Tarragona Film Office i l'equip de RTVE per a la gravació del reportatge "Ciudades españolas Patrimonio de la Humanidad". Es van gravar les localitzacions en dues jornades, el 22/05 visiten la Necròpolis, el Teatre romà i la Torre dels Escipions, i el 17 de juny van gravar l'exposició TARRACO/MNAT. El vídeo es pot veure a : <https://www.rtve.es/alcarta/videos/ciudades-espanolas-patrimonio-de-la-humanidad/ciudades-espanolas-patrimonio-humanidad-tarragona/5461898/>

Arxiu fotogràfic

Durant el 2019 s'han atès 53 consultes a l'arxiu fotogràfic del Museu. La gran majoria són sol·licituds d'imatges per a reproduir tant digitalment com per impressions i, han estat fetes per investigadors, científics i divulgadors del patrimoni. D'aquestes consultes, 11 es van atendre de manera presencial. En menor mesura també s'han sol·licitat permís de reportatge a les diferents seus del MNAT, per part de diferents mitjans, ja sigui de comunicació audiovisual, revistes o televisions.

Resum estadístic de visites

14.1 Visitants del MNAT

Museu Nacional Arqueològic de Tarragona
Resum estadístic de visites

Visitants del MNAT

Els visitants de les diferents seus del Museu Nacional Arqueològic de Tarragona durant l'any 2018 han estat 51.459, dels quals:

- Museu Arqueològic: 25.125
- Museu i Necròpolis Paleocristians: 6.529
- Vil·la romana dels Munts (Altafulla): 13.022
- Vil·la romana de Centcelles (Constantí): 6.783.

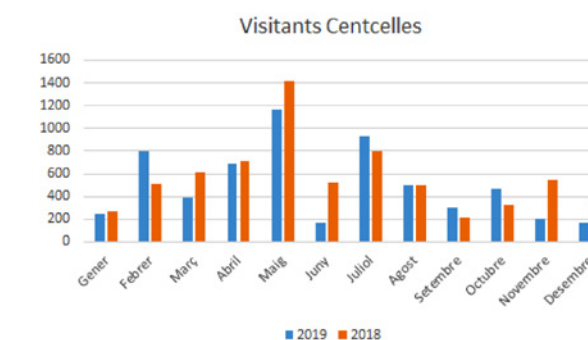
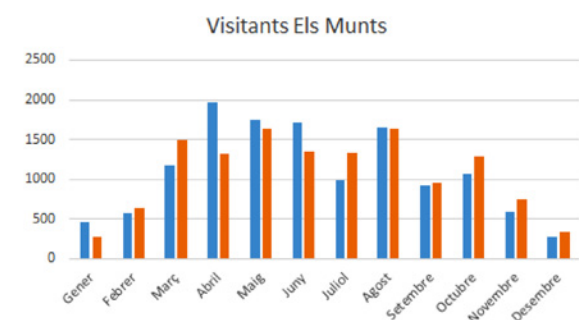
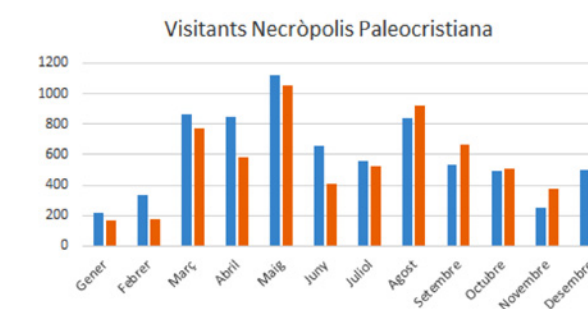
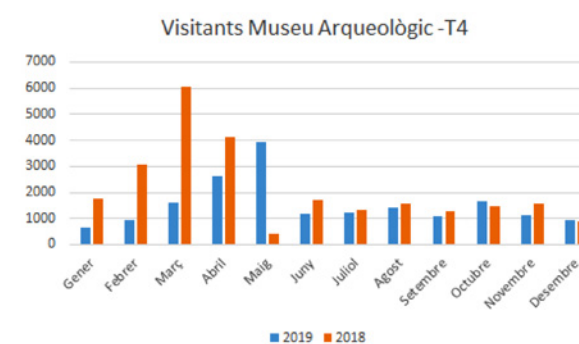
	M. Arqueol. Tinglado 4	Necròpolis	Els Munts	Centcelles	TOTAL
2018	25.125	6.529	13.022	6.783	51.459
2019	18.371	7.230	13.148	6.035	44.784

La davallada de públic al Tinglado 4 es centra fonamentalment en la tarifa gratuïta escolar, seguida pel públic individual i les jornades de portes obertes.

Pel que fa a la Necròpolis Paleocristiana, l'increment de públic individual queda compensat amb la davallada de les portes obertes. La pujada efectiva prové dels grups i tallers escolars.

La Vil·la dels Munts presenta un lleuger increment, provinent dels grups escolars.

El Conjunt monumental de Centcelles ofereix una davallada generalitzada en totes les tipologies, exceptuant la tarifa gratuïta escolar.

Visitants del MNAT

Procedències

Pel que fa a les procedències dels visitants als centres del MNAT podem veure que la tendència és bastant similar. El públic que predomina prové de Catalunya i Espanya.

En relació als països estrangers, França continua sent el país que més visita les quatre seus del MNAT.

	Museu Arqueològic/T4	Necròpolis	Munts	Centelles
Catalunya	5.965	1.682	4.937	2.709
Espanya	5.413	2.542	4.103	1.873
França	2.676	582	1.448	674
Anglaterra	359	283	341	40
Itàlia	123	96	56	35
Alemanya	209	143	284	150
Resta Europa	708	583	623	266
Resta Món	1.399	582	503	196
Indeterminada	1.263	698	705	29

Implantació de mòduls d'enquestes

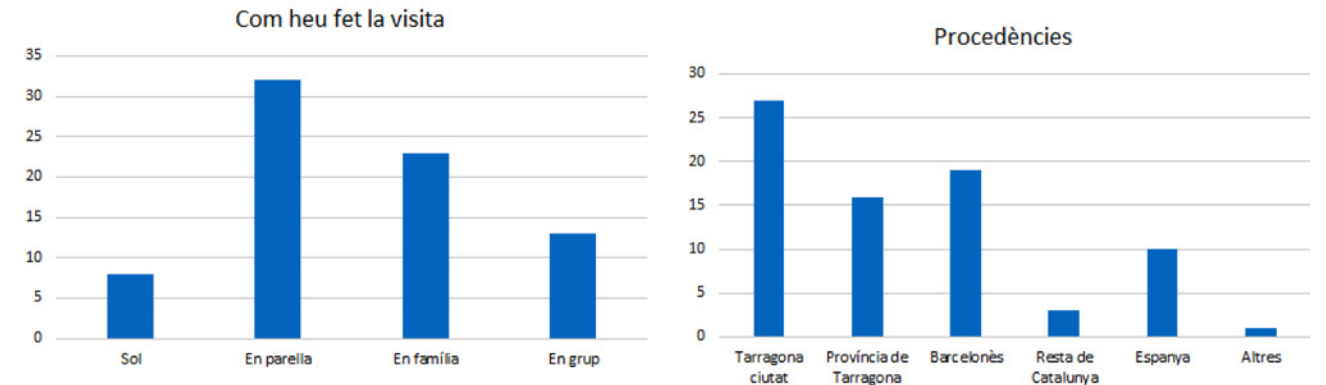
A través del mòdul d'enquestes Rate Now, implantat el 2018, es realitza un seguiment de la satisfacció dels usuaris al Tinglado 4.

S'han aconseguit 2312 enquestes. D'aquestes, la mitjana de satisfacció de l'experiència va ser d'un 87%, i la probabilitat de recomanació de l'exposició a un amic o familiar té una mitjana d'un 8,30. Aquest número sorgeix de la mitjana entre els visitants detractors, els passius i els *promoters*. Els *promoters* són els que voten entre un 9 i un 10, que han estat el 64% dels votants. Veieu resultats a l'annex.

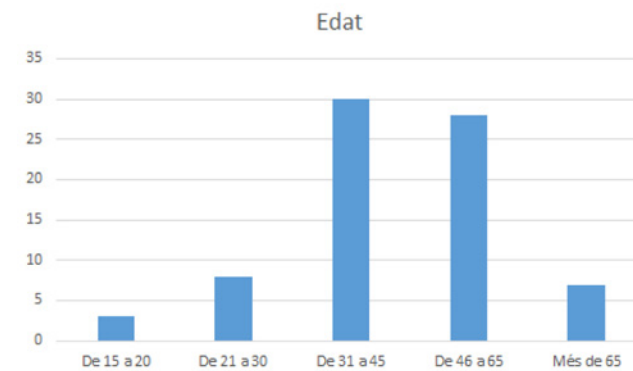
També es realitzen enquestes setmanals als usuaris que han realitzat la visita guiada al teatre romà els diumenges.

L'enquesta s'envia a través de correu electrònic, mitjançant un formulari Google.

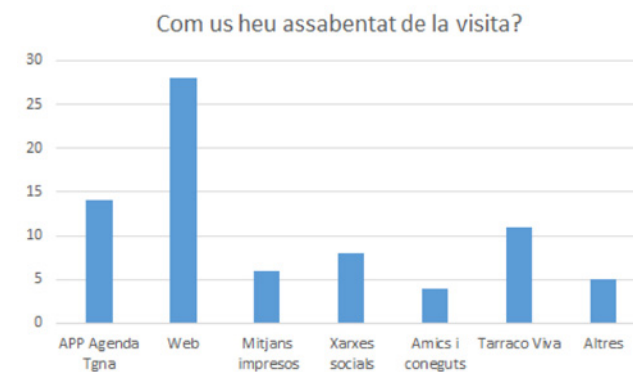
El 2019 s'han aconseguit 76 respostes, que ens donen informació sobre el tipus de visitant a les visites guiades del teatre. En termes generals es desprèn que la visita es realitza majoritàriament en parella, i el visitant és de Tarragona ciutat o de la província.

Pel que fa a la franja d'edat que més ens visita, és la de 31 a 45, seguida per la de 46 a 65 anys:

També és interessant veure com s'han assabentat de l'activitat. La font principal d'informació és la pàgina web del Museu, seguida de l'APP "Agenda Tarragona", gestionada per l'Ajuntament de Tarragona, i de Tàrraco Viva.

Finalment, destacar que la valoració mitjana de l'activitat és d'un 8,8, i un 97% dels visitants han quedat satisfets amb l'activitat.

Veure més resultats a l'annex.

Accions promocionals

Premsa

Premis

15.1 Accions promocionals

15.2 Premsa. Premis

Accions promocionals

El mes de febrer es va implementar la tarifa "Tiquet MNAT". Una tarifa conjunta amb la qual es pot visitar el Tinglado 4, el Museu i Necròpolis Paleocristians de Tarragona, la Vil·la romana dels Munts i el Conjunt monumental de Centcelles al preu de 7 €.

Posada en marxa, el mes de juny, del nou servei de venda d'entrades als centres del MNAT, així com de les activitats, a través de la pàgina web. D'aquesta manera l'usuari pot adquirir les seves entrades a casa, sense haver de fer cues i assegurant-se l'entrada a les activitats amb més demanda.

Participació del MNAT en un estand conjunt amb el Museu del Port de Tarragona i el Museu d'Història de Tarragona a la Fira "Roma als Museus del Món", dintre del festival Tàrraco Viva (del 17 al 19 de maig).

Campanya de difusió de la programació especial d'estiu a través de la guia cultural *Circ de la Cultura*, del juliol al mes de setembre, a través de la seva web, app i xarxes.

Visita tècnica a l'exposició TARRACO/MNAT als companys de Tarragona Turisme, per presentar les darreres novetats, conèixer el nou espai i fomentar el coneixement mutu i la col·laboració (27 de juny).

Jornada de presentació del Tinglado 4 (exposició TARRACO/MNAT) i la Vil·la romana dels Munts com a recursos turístics de la Costa Daurada, amb la col·laboració de l'ACdPC, el 14 d'octubre, destinat a touoperadors, guies turístics, empreses de serveis i de viatges. Amb motiu de la jornada, es van editar uns quadernets informatius de tots els centres amb els preus, horaris i activitats d'aquests.

Participació a la Fira d'Escapades (Barcelona), amb la realització del taller "Centcelles, un còmic en mosaic", el 4 de maig.

Participació en campanyes promocionals de diferents organitzacions:

- Carnet Jove
- XANASCAT (Agència catalana de la joventut). Programa "Avantatges del carnet d'Alberguista".
- Port Aventura (conveni de col·laboració entre el Patronat Municipal de Turisme de Tarragona).
- Societat Catalana d'Arqueologia, Ruta dels Primers Cristians de Tàrraco (conveni amb el patronat Municipal de Turisme de Tarragona).

Premsa

Jornada de presentació a la premsa dels treballs de digitalització i creació de models virtuals 3D al fons del Museu, a càrrec de l'empresa privada sense ànim de lucre, GDH (28 de novembre, al Tinglado 4).

El mateix dia, també es va realitzar un Workshop i la formació dirigida a gestors de patrimoni cultural, al voltant del 3D.

Premis

La reforma del Teatre romà de Tarragona fou premiada a la XI Biennal Alejandro de la Sota-Mostra d'arquitectura de Tarragona.

L'adequació del Teatre Romà de Tarragona han estat la guanyadora del cinquè premi d'arquitectura Alejandro de la Sota, que premia els treballs arquitectònics més rellevants de la demarcació de Tarragona.

Aquest 2019 a s'hi van presentar un total de 49 obres i el jurat ha guardonat el Teatre romà de Tarragona en l'apartat d'espais exteriors, al considerar el gran valor que representa la intervenció, en especial la recreació de la càvea, realitzada en estructures lineals de ferro, que evoca la graderia que tindria el Teatre en època romana i fa comprensible al visitant la dimensió del monument, recuperant la geometria original, alhora que dialoga amb les restes.

El projecte també figura també entre els finalistes 2019 dels prestigiosos premis FAD.

m̄nat
museu nacional arqueològic
de Tarragona

 Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura